

УДК 32:316.46(477)

О. В. Радченко,

студент відділення політології

Інституту соціальних наук

ОНУ ім. І. І. Мечникова

ПОЛІТИЧНА ІНТЕРАКЦІЯ В УКРАЇНІ: ЗАПИТАННЯ ЛІДЕРІВ ДО СУСПІЛЬСТВА

У статті досліджується політична комунікація у формі “питання — відповідь”. Пропонується розгляд політичної взаємодії лідерів з українським суспільством через запитання політиків щодо ключових моментів формування та розвитку сучасної України.

Ключові слова: комунікація, політична інтеракція, політичний лідер.

Демократизація політичних процесів у нашій країні, поява політичного плюралізму, як одного з головних досягнень пострадянських перетворень, трансформувала простір політичної комунікації. Сьогодні політики не виступають в якості інстанції, що відповідає на запитання, часто вони самі ініціюють питання, звертаючись до громадськості. Отже, демократичні перетворення в Україні, знаходять своє відображення у політичній комунікації. У ході електоральних кампаній, політики декларують відмінності між словами та реальними справами (можна згадати лозунг “Не словом, а ділом!”), стимулюючи у масовій свідомості розподіл політиків на тих, що займаються комунікацією та тих, що працюють на суспільство. Але, і виборці й обранці знають — в політиці слово тотожне ділу, а дослідження слів політиків складає велику частку аналізу їхньої діяльності.

Розуміння політики, з боку громадян, частково спирається на досвід повсякденного життя, більшою мірою на інформацію, отриману через мас медіа, але “мовчання” (яке, у суспільно-політичному дискурсі асоціюється з бездіяльністю) точно не є ознакою сучасного політика.

У книзі “Слова на вітрі: історія ідей комунікації” Д. Д. Пітерс звертає увагу на спорідненість викликів, що стоять перед герменевтикою та мас медіа: “Герменевтика і медіа стикаються з однаковою проблемою: продукування і сприйняття текстів у непередбачуваних контекстах... Як Стюарт Голл написав про телебачення (що однаково справедливо для всіх герменевтичних ситуацій) “не існує обов’язкового зв’язку між кодуванням і декодуванням” [1, с. 159]. На думку Гадамера, увага до засобів мовлення (всупереч відомій формулі “засіб є повідомлення”) “вторинна річ, якщо порівняти її з безпосередньою орієнтацією на те, що мовиться, і вона, як правило, відсутня там, де спілкуються сучасники. Це відбувається тому, що сказане — це зовсім не те, що пропонується як результат судження. Воно радше означає те, що суб’єкт хоче сказати і що реципієнт повинен дозволити собі сказати. Розуміння не відбувається, коли реципієнт ще завчасно

намагається вловити суть того, що йому збираються сказати, і вважає при цьому, що він цю суть знає” [2, с. 13].

Зазвичай, інформаційна позиція політика у комунікаційних інтеракціях полягає у тому, щоб відповідати на запитання, знати відповіді на складні питання політичного розвитку. Політик завше відповідає на запитання громадян, журналістів, опонентів. Проте, комунікаційна взаємодія передбачає не лише відповіді, а і постановку запитань. В Україні, політики публічно ставлять запитання один одному у форматі телевізійних ток-шоу (наприклад, у програмі “Свобода”), або формулюють питання в інтерв’ю мас медіа. Велика кількість такого роду запитань взагалі не передбачає відповідей — точніше кажучи, відповідь вже свідомо закладається у питання. У такому випадку опонент поставлений перед вибором: або уникати відповіді, або відповідати на замасковану під запитання тезу опонента. У будь-якому випадку, комунікаційна взаємодія лише ускладнюється, позиції політиків залишаються незмінними, а питання — без відповіді.

Українські політики цікавляться різними проблемами: від корупції, Сергій Міщенко (Народний депутат України 6-го скликання, член фракції БЮТ): “Народу все рівно, хто буде її проводити, цю боротьбу, але давайте запитаємо у народу: чи якісь реальні зміни в боротьбі з корупцією сталися? Чи хабарі перестали давати? Чи люди по кабінетам чиновників перестали ходити? Ходять менше?” до феномену Інтернету “Що таке Інтернет?.. [3] та цінової політики (цит. мовою оригіналу) Михайла Поживанова (Народний депутат України 6-го скликання, член фракції БЮТ): “Вот почему в Германии курятина стоит один доллар за килограмм, а у нас она стоит четырнадцать гривен? Почему фарш стоит 50 евроцентов?..” [4].

Питання може виникати як результат довгої промови, насиченої емоціями та аргументами, наприклад, питання О. Єфремова (Народний депутат України 6-го скликання, член фракції Партії Регіонів) до М. Поживанова у програмі “Свобода” (цит. мовою оригіналу): “Но я хотел задать другой вопрос... Вы сегодня обвинили государственного чиновника высокого ранга — даже высшего ранга — фактически в двух преступлениях. Во-первых, угрозы, которые караются от семи до двенадцати годов жизни... Прокурор меня поправит, если я не знаю. Во-вторых, фактически саботаж... Причём если учитывать то, что президент об этом чиновнике три недели тому назад сказал, что “Балоба — это я”... Вы фактически косвенно обвинили в том же самом президента. Даете ли вы себе отчёт в этом? И написали ли вы как чиновник тоже высокого уровня соответствующее заявление в Генеральную прокуратуру, что обязаны были сделать сразу же после этого?..” [4]. Або запитання В. Литвина з приводу геополітичного вибору країни: Володимир Литвин (Народний депутат України 6-го скликання, голова фракції Блоку Литвина): “Якщо Україна вибирає один із векторів приєднання до одного з союзів, то які виклики на неї чекають? Що потрібно зробити, щоб мінімізувати загрози? І як Україна може компенсувати втрати, з якими вона зіткнеться? Давайте не будемо робити приклади, що Польща, Литва і таке інше, тому що Україна має особливий статус за своїм становищем. По-друге, Україна дуже сильно прив’язана економічно до Росії. І те, що Естонія

пережила, Україна не зможе пережити. Чим ми компенсуємо енергоносії? Сьогодні ми радо говоримо про те, що Україна має найнижчу ціну в Європі за газ. А якщо буде найвища? І ще один момент, який полягає в тому, що ми повинні, мабуть, дати відповіді на ці всі запитання, а крім того, ще сказати... Ось в листі зафіксований такий факт, що Україна буде брати участь у миротворчих і антитерористичних операціях під егідою НАТО. Правильно? Правильно. Але чи запитали людей про це? І друге... Сьогодні кажуть, що є база — і вона справді є — російського флоту... То виникає питання: якщо вона до 2017-го року, то чи будуть у нас інші бази на території України? Тому нам потрібно цю тему обговорити на рівні експертів. Ось не на рівні політиків, які будуть захищати власне ті політичні позиції, які вони мають. І Україні треба дати чіткі, відкриті й прозорі відповіді на всі ці запитання. Ось що це дасть Україні? Ми завжди прагнемо кудись вступати — і в щось вступаємо, як правило” [5].

Питання політиків стосуються проблем минулого, як країни в цілому, так і окремих політичних сил та лідерів, так Петро Симоненко (Народний депутат України 6-го скликання, голова фракції КПУ, цит. мовою оригіналу): “Три года президентской власти Ющенко — и третьи выборы уже. Что будет завтра? Снова то же самое обнищание и тому подобное” [6].

Є також питання, що стосуються міжнародних стосунків та місця України в світі. Так, Микола Азаров (Народний депутат України 6-го скликання, член фракції Партії регіонів, цит. мовою оригіналу): “Можно я сначала сравню Соединённые Штаты с Украиной?.. Было интересное сравнение, когда две палаты американского Конгресса внимательно слушали президента Соединённых Штатов с ежегодным посланием, да? Вот представьте себе на минуточку, что президент Соединённых Штатов направил письмо Генеральному секретарю Варшавского договора — существовала такая военная организация, — не поставив об этом в известность ни Конгресс, ни американский народ. Что бы произошло в Сенате и в Палате представителей американского Конгресса?” [3].

У цьому ж напрямку виникають питання й у Петра Симоненко (цит. мовою оригіналу): “У президента Соединённых Штатов Америки одна резиденция в Кэмп-Дэвиде, а у президента Украины 12 резиденций. Так кто богаче? Я поэтому и ставлю вопрос, что все должностные лица должны нести ответственность перед своим народом. Чтобы народ был сегодня удовлетворён всем тем, что решается в стране” [7].

Питання щодо членства України в міжнародних організаціях формулює і Нестор Шуфрич (Народний депутат України 6-го скликання, член фракції Партії регіонів, цит. мовою оригіналу): “Ведь у нас полторы тысячи лет истории, совместной со славянскими государствами. Посмотрите, кто сегодня первыми вошёл в НАТО. Прибалтийские страны, Польша, Румыния, Болгария. Что это за страны? Посмотрите историю тысячи последних лет. Кто на нас нападал? Тевтонские войны, литовские войны, поляки всё время тут пробегали до Киева и назад. С кем всегда мы защищались против них? Со славянскими государствами, с нашими братьями россиянами” [5], та його колега Лілія Григорович (Народний депутат України 6-го скли-

кання, член фракції Блоку НУНС): “А де Ви бачили суцільні плюси? Суцільних плюсів немає ні в якій ситуації, навіть при народженні дитини. Але плюсів тут набагато більше. Чому всі “летять” у СОР? Саме тому, що плюсів більше, тому що це поштовх, каталізатор для виробництва, для збільшення прибуткової частини бюджету, для конкурентоспроможності, врешті-решт. Як Ви думаєте, яку я читала історію УРСР? Це була книжечка, яка мене навчила, що Павлик Морозов — це дуже добре, Мазепа і Петлюра — це дуже погано, Бога немає, Радянський Союз має бути, а “дядечко Сміт” і НАТО — це велика страшилка. Як Ви думаєте, Івани безрідні можуть іти сьогодні на референдум вирішувати долю і безпеку майбутніх поколінь?” [8].

Діалог у демократичній політиці виникає з конфлікту між зацікавленими особами, поява проблеми викликає потребу у розмові та пошук порозуміння на шляху до її вирішення. Політична комунікація, хоч і опосередкована інституціями, виборами, має медіа, відкриває щось більше, ніж боротьбу за владні посади, перемогу на виборах, чи вплив, вона створює можливість досягнення суспільного порозуміння.

В нашій країні політики ведуть діалог, в якому самі підтримують дві сторони, політичний діалог, здається, формується за принципом “звертання має містити у собі відповідь чи її передбачати”. Сприйняття українськими політиками громадян країни, до яких вони час від часу звертаються із запитаннями, нагадує ситуацію, описану Д. Пітерсом: “у діалозі з помірними, немовлятами, домашніми тваринами чи кимось, хто знаходиться на далекій відстані, мовець мусить підтримувати обидві сторони розмови” [1, с. 160].

Література

1. Пітерс Д. Д. Слова на вітрі: історія ідей комунікації. — К.: Вид. дім “КМ Академія”, 2004. — 302с.
2. Гадамер Г. Г. Герменестика і поетика. — К.: “Юніверс”, 2001. — 288с.
3. “Кому без Ради жити добре?” // <http://intersvoboda.com.ua/telecast/encode/33.html>
4. “Кому вигідна відставка Юлії Тимошенко?” // <http://www.intersvoboda.com/telecast/encode/42.html>
5. “Події тижня в персонах” // <http://intersvoboda.com.ua/telecast/encode/31.html>
6. “Незалежність — це назавжди?” // <http://intersvoboda.com.ua/telecast/8.html>
7. “Криза тижня в персонах” // <http://intersvoboda.com.ua/telecast/encode/27.html>
8. “У українців тяжка форма амнезії” // <http://ua.for-ua.com/interview/2008/04/14/110138.html>

О. В. Радченко,

Институт социальных наук

Одесского национального университета им. И. И. Мечникова

ПОЛИТИЧЕСКАЯ ИНТЕРАКЦИЯ В УКРАИНЕ: ВОПРОСЫ ЛИДЕРОВ К ОБЩЕСТВУ

Аннотация

В статье исследуется политическая коммуникация в форме “вопрос — ответ”. Предлагается рассмотрение политического взаимодействия лидеров с украинским обществом через вопросы политиков о ключевых моментах формирования и развития современной Украины.

Ключевые слова: коммуникация, политическая интеракция, политический лидер.

O. Radchenko,

Odessa National University named after I. I. Mechnikov

Department of politology, Institute of Social Sciences,

r. 35, Frantsuzsky Boulevard, 24/26, Odessa, 65058, Ukraine

POLITICAL INTERACTION IN UKRAINE: LEADERS' INQUIRIES TO THE SOCIETY

Summary

This article is investigating communication in the “question — answer” form. Article is offering consideration of political interaction of leaders with the Ukrainian society through questions of politicians on the key moments of formation and development of modern Ukraine.

Key words: communication, political interaction, political leader.